

Výklad

Úkol 1

Čtěte nahlas text. Vyberte vhodný nadpis z nabízených.

Život Theodory Němcové / Korespondence rodiny Boženy Němcové / Jak se píše dopisy

Korespondence Boženy Němcové s dcerou Dorou a syny Karlem a Jaroslavem byla a je postupně vydávána, a je tudíž známá. Soubor korespondence Josefa Němce s dětmi a korespondence mezi sourozenci navzájem stále zůstává širší badatelskou obcí nepovšimnut a před veřejností skryt. Na **ediční** zpracování teprve čeká. Obsahuje přitom cenné informace nejen o osobním životě jejich **protagonistů**, ale i k dějinám všedního dne, ke kulturnímu a politickému vývoji české společnosti 2. poloviny 19. století. Ačkoliv se nezachovaly všechny dopisy, jedná se o rozsáhlý soubor čítající téměř 230 položek. ... Podle mezníku, kterým je úmrtí B. Němcové, můžeme tuto korespondenci rozdělit na dvě skupiny. První tvoří dopisy, které si příslušníci rodiny Němcovy vyměnili za života Boženy Němcové. ... V příspěvku se věnují pouze druhé, početnější skupině, jež obsahuje dopisy dospělých dětí s otcem, které se tu otci stávají tu více, tu méně rovnocennými partnery. ...

Theodora Wilhelma Rossalye, doma nazývaná Dora, později užívající výhradně jméno Bohdana, se narodila 19. června 1841 v Polné. Zpočátku ji učila matka, dalšího vzdělání se jí dostalo na dívčí škole, kterou vedla F. S. Amerlingová. Od roku 1851 navštěvovala ústav slečny E. Janákové a ústav slečny J. Rittersbergové a učila ji i Laura Hanušová spolu se svými dcerami. Chodila také na francouzštinu do ústavu, jenž vedly sestry Clottyovy a 5. 8. 1860 složila univerzitní zkoušku z francouzštiny. Po smrti B. Němcové se Hanušovi řídili jejím přáním a Dořino vzdělání zaměřili k hlavnímu cíli – být učitelkou. V létě 1862 Dora navštěvovala Vyšší dívčí školu u voršilek a v létě 1863 absolvovala krejčovský kurz v salonu pro dámy W. Krehy na dnešním Václavském náměstí. Krátce na to složila na německé Vzorné hlavní škole v Praze zkoušku pro industriální učitelky. Od podzimu 1863 se spolu s Bohdanou Hanušovou stala industriální učitelkou na soukromé vyšší dívčí škole v Jičíně, kterou založil prof. F. J. Kott.

I když se Doře v Jičíně zpočátku nelíbilo, nakonec tu zůstala i přesto, že se Dora Hanušová v létě 1866 vrátila do Prahy. Dora Němcová byla samotářská a uzavřená. Na její povahu měla jistě vliv i **traumata** z mládí. Neutěšené rodinné poměry, nouze a nemoc. Do 15 let trpěla **skrofulózou**, po které jí zůstaly jizvy na krku a obličeji. Podle mínění otce byla **pasivní**, nerozhodná a „bezpříkladně váhavá“. Přestože jí opatřil podporu 50 zl od Svatoboru, cítila se nuzně a uzavřela se do sebe. Nepoděkovala Svatoboru, ani M. Riegrové-Palacké, nepsala Hanušovým, otci. Nereagovala na otcovy zprávy o místech učitelky v Telči, Novém Bydžově.

Na podzim 1867 obdržela **dekret** o definitivním ustanovení učitelkou. Po 48letém působení na jičínských školách odešla v roce 1911 na odpočinek. Když se v roce 1920 konaly oslavy stého výročí narození její matky, přijela do Prahy a ubytovala se u vdovy po synovci Karlovi, kde byla raněna mrtvicí. Zemřela 6. února 1920 ve vinohradské nemocnici a byla pohřbena do hrobu své matky a bratra Jaroslava.

Dořina korespondence se sourozenci a s otcem je **torzovitá**. Největší celek tvoří dopisy a korespondenční lístky od Josefa Němce. Tyto dopisy obsahují nejvíce vzpomínek na B. Němcovou, ale i řadu výčitek, to když měla Dora věci v zastavárně nebo se zadlužila a otci o ničem neřekla. Jindy jí vytykal váhavost, to když přes mnohá upomínání nereagovala na jeho dopisy, v nichž ji informoval o **konkurzech** na místa učitelek nebo odkládala ušití a zaslání nových košil. Vedle toho jí otec pravidelně referoval o Jaroslavových dopisech z Ruska a o svých komplikovaných vztazích s Karlem. Z korespondence také víme, že v roce 1869 měla Dora možnost se vdát, ucházel se o ni jičínský kupec Soumar.

Dora zůstala svobodná a také ona nakonec propadla zahradnické vášni. V roce 1890 si pronajala velkou zahradu a v roce 1894 ji koupila. Větší část pozemku v roce 1910 prodala a na zbytku si nechala postavit vilku, do které se nastěhovala v roce 1911. Se zahradou a domácností jí pomáhaly neteře Božena a Milena, jezdíval k ní i nejmladší synovec Jaroslav. V poslední vůli odkázala vilu se zahradou synovci Miroslavu Němcovi a jeho ženě Kateřině, u kterých předpokládala, že se o dům dokáží postarat. Poslední vůle byla kvůli chybějícímu třetímu svědkovi neplatná, vila byla nakonec prodána v dobrovolné soudní dražbě a o výtěžek z prodeje se podělili dědicové – potomci Karla Němce.

KOKEŠOVÁ, Helena. Korespondence rodiny Boženy Němcové. *Božena Němcová: Život - dílo - doba*. Vydání druhé. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 2012, 85 - 94.

Otázky a úkoly k textu.

V jakém vztahu byla Theodora Němcová k Boženě Němcové? _____

V kolika letech složila Dora zkoušku z francouzštiny? _____

Co bylo pravděpodobnou příčinou její uzavřenosti? _____

Dochovala se korespondence Dory Němcové s bratry a otcem? _____

Jakou nemocí Dora trpěla? _____

Co bylo důsledkem skrofulózy? _____

Přes jaké okolnosti zůstala Dora v Jičíně? _____

V kolika letech odešla na odpočinek? _____

Jak se jmenovali synovci Dory Němcové? _____

Jakým způsobem získala pravděpodobně peníze na stavbu domu? _____
 Byla Dora vdovou? _____
 Co Doře nejčastěji vytýkal otec v dopisech? _____
 Přála si Božena Němcová, aby se Dora stala učitelkou? _____
 Ve kterých městech působila Dora jako učitelka? _____
 Co bylo příčinou dražby jejího domu? _____

Vysvětlí svými slovy **odborné výrazy** (termíny) z textu. Pokud si nevíš rady, vyhledej význam **ve slovníku**.

korespondence _____
 ediční _____
 protagonista _____
 skrofulóza _____
 torzovitá _____
 pasivní _____
 dekret _____
 trauma _____
 konkurz _____

Vyjádří podtržený výraz **synonymem** a napiš.

jindy jí vytýkal váhavost _____
neutěšené rodinné poměry _____
v poslední vůli odkázala vilu synovci _____
 otec jí pravidelně referoval _____
 nakonec propadla zahradnické vášni _____

Přřadí body osnovy **k** jednotlivým **odstavcům** výchozího textu.

1	Počátek života a studia
2	Bydlení, rodina a zájmy
3	Charakteristika Dory
4	Dořina korespondence s rodinou
5	Pracovní kariéra
6	Korespondence rodiny Němcových

Ve slovníku, v hlavě či **na internetu** zjisti a napiš. Nezapomeň uvést **zdroj**, odkud jsi čerpal/a.

Co je Svatobor? _____

Kdo jsou vodilky? _____

Co učila industriální učitelka? _____

Čím se liší pohled a korespondenční lístek? _____

K čemu slouží zastavárna? _____

Úkol 1

Pracuj s výkladem **Korespondence rodiny Boženy Němcové**. Platí tvrzení?

Text je psán spisovnou češtinou.

Text obsahuje odborné výrazy.

Text je psán ve větách a souvětích.

Text není heslovitý.

Text je rozdělen na odstavce.

Text je možno vyhledat podle uvedené citace.

Text pojednává o korespondenci Dory Němcové s rodinou.

V textu nalezneme informace o Doře Němcové.

V textu se píše o jejím životě, charakteru.

Z popsanych životních osudů a povahy vyplývá charakter korespondence s rodinou.

Z textu se dozvídáme o existenci korespondence jejich bratrů.

Text byl autorkou dopředu připraven.

Jedná se o záznam nepřipraveného mluveného projevu.

ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE
ANO	NE

Výklad je slohový útvar **odborného funkčního stylu**. Dozvídáme se z něj **nové informace**, poznatky (i vědecké). Na základní škole se s ním nejčastěji setkáme ve formě **článku v učebnici, seminární práce** nebo **referátu**.

Při čtení nebo poslouchání výkladu dostáváme **poučení o jevu**, jeho příčinách, důsledcích, účelu. Jeho součástí je **odborný popis**.

Řadíme ho k **výkladovému slohovému postupu**. Rozlišujeme různé **typy** výkladů:

- odborný - referát, směrnice, předpisy
- vědecký – výklad, pojednání, přednáška, referát
- publicistický – proslov, projev

Úkol 2

Připrav, sestav, napiš výklad na téma **VÝLET DO BABIČČINA ÚDOLÍ**.

- jsi programový/á vedoucí výletu, podáváš o programu výletu informace ostatním účastníkům, zjišťuješ vstupné na prohlídky
- nejsi organizátor/ka výletu jako celku, nevyhledáváš autobusové, vlakové spojení, nehledáš ubytování, nezajišťuješ pojištění ani seznamy (co sbalit, kolik jídla)
- v úvodu uveď stručné informace o Boženě Němcové, které se přímo vztahují k místu výletu, důvod pro návštěvu Babiččina údolí
- naplánuj prohlídku Babiččina údolí a vytipuj alespoň 3 místa/objekty, o kterých zjistíš informace
- vyhledej 1 zajímavý výlet v okolí Babiččina údolí a také o této lokalitě zjisti důležité informace
- výklad zpracuj ve formě referátu, se kterým se tví spolužáci a učitel/ka seznámí před výletem a který bude během výletu sloužit jako průvodce

Komunikační záměr. Odpověz:

Co je cílem výkladu? O čem výklad bude? _____

Připravuješ mluvený nebo psaný výklad? _____

V jaké osobě bude výklad napsán? _____

Bude výklad před čtením/přednesem předem připraven? _____

Nez začneš psát...

Ujisti se, že znáš **téma** a rozumíš mu.

Shromáždí si **materiál** – texty, mapy, fotografie.

Vytvoř **myšlenkovou mapu** – sepiš svoje nápady k tématu.

Utvoř **osnovu** výkladu – sepiš si jednotlivé body, o kterých budeš psát.

Uvědom si, že výklad má kromě prostřední části také **úvod**, kde se seznamujeme s tématem a důvody, proč ho zpracováváme a **závěr**, ve kterém shrnujeme důležité informace.

Připomeň si **náležitosti** výkladu – spisovnost, přehlednost, logické věty a souvětí, členění na odstavce, pravopis.

Napiš nejprve **koncept** – výklad nanečisto. V něm můžeš škrtat, přepisovat, doplňovat, přehazovat informace. Nezapomeň uvést **zdroje**, ze kterých jsi čerpal/a.